

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: † Leopold Potrebin. — Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Kaj vse klerikalci privoščijo učiteljem! — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati.

† Leopold Potrebin.

Dne 4. preteklega meseca je padel v Radečah pri Zidanem mostu smrti v grabljive roke naše gore list. Mož, ki je užil v težkem svojem življenju malo veselih trenutkov, je izdihnil, da se izpočije in naučije miru v objemu tiste zemlje, ki jo je ljubil iz goreče duše, a ki ni imela za živih njegovih dni sladkega zavetja in udobnega mesta zanj. Zakaj tik ob njem so hodili mrzli in brezdušni ljudje, hladni teoretiki in odurni formalisti, tiranski Abderiti, ki so oskrunjali s šikanami in z brezčutno oholnostjo svetost njegova navdušenja, veličino njegove umetniške nature. Kazala so se dostikrat znamenja, da se sesede na kup ves njegov notranji svet, lep kot iz slonove kosti, zgrajen na visokih idealih in plemenitem valovanju njegovega ognjenega temperamenta. Toda vselej je še ob pravem času, mnogokrat ob zadnjem hipu zakipela energija njegove krepke volje preko udarcev umazane sedanjosti, da so letele puščice kot od neprodirnega oklepa nazaj; zato smo ga pač videli padati, a pasti nikoli. V nezdravem telesu je bivala zdrava duša, čista in neoskrunjena.

Bil je eden izmed tistih učiteljev, ki jim prinese pravico do življenja šele bodočnost. Močan je bil v sebi. Z lastnim razsodnim umom si je ustvaril svoja pota, ki so čestokrat hitela v stran od usiljevanega šablonstva ter mu zavoljotega kopala sitnosti in zbadanja na vrat, da bi ne imel mirne noči, če bi ne našel utehe in zadovoljnosti v samem sebi, v tistem neizčrpnem vrelcu moške samozvesti in mirnega ponosa, ki zre iz srca in se izteka zopet vanj, da je bilo njegovo notranje življenje kot utrinek večnosti: umrl je in živil!

Drugi ljudje, ki se jim klanjajo tilniki in se hlinijo pred njih nadutostjo slabotni samoljubniki, žive v zlatih penah in bodo umrli, ne da bi ena solza orosila očesa. Izginili bodo, ker niso bili poklicani, da bi živeli. Ne umevajo življenja, zato pa žive drugim v škodo in s tem silovito greše ter si pripravljajo težko zadnjo uro, ako jih ne prevzame vera vase toliko, da bodo umrli enako Neronu. A umrli bodo vendarle, in vse njih življenje bo zagrnila noč.

On pa je umrl in živil!

To njegovo posmrtno življenje čutimo, ko se srečavamo podnevi in ponoči naše misli z njegovimi. Vrše okolo nas v

pomladni svežosti in so nam drage in dobre kakor bi se izlivale iz nas in se iztekale zopet v nas. Še živimo, prijatelj, zakaj smrtna ost ne poseče korenin življenja, ki nima smrti!

Te korenine so razpletene širom sveta. Pile so življensko svojo silo tudi iz njegovega srca. Razplelo jih je stvarstvo daleč naokrog. Mnogo najboljših duš se je že živelo zaradi njih, ker so se jim žrtvovale same. Sokovi teh korenin, ki se blagonosno mrežijo po naši zemlji, so izpiti iz takih duš, kakršna je bila njegova. Njegovo navdušenje za idealno stran stanu, ki mu je živel s poštenim delom, je položilo zaklade njegove notranjosti domovini na oltar: Vzemi, vse je tvoje! — Ta žrtev je bila tako velika, da je zaradi nje klecnila moč njegovih živcev in se pretrgala kot strune na goslih. Obenem pa je bila tako nesebična, da so umrle v njem vse zahteve njegove osebnosti, da je bil končno kot posoda, iz katere zajemajo drugi, kot kurivo, ki se uničuje samo, da greje druge. In tako se pretaka njegova duša še vedno po koreninah, ki drže kviško deblo našega skupnega navdušenja, naših skupnih idealov. Lupina je padla od zlatega jedra, zato nam je sedaj njegova duša sveta relikvija, in ko se nagibljejo naše duše k nji v hrepenenju in v zavesti poštenega mišljenja, nas navdaja volja, da se zgrnemo tesneje, da zamašimo vrzel in da se ne izneverimo prijatelju, ki je živel za nas in tudi prebil mnogo zla zaradi nas. To je sladka daritev in najlepša molitev: ostani zvest svojim idealom do konca dni!

Človeka, kakršen je bil on, ne morejo umevati ljudje, ki jim je prišla modrost šele potem, ko so prišli do visokih mest. On je bil vse svoje žive dni nizko pri tleh. Nihče ni stopil iz visočine, da pokaže njegovo vrednost v pravi luči. Kdor je zgoraj, navadno ne mara, da bi ga temnela luč, ki prihaja od spodaj. On je dostikrat zanetil ogenj tam, kjer je tlela žerjavica. Zato je šinil plamen od spodaj gor, in mladi ljudje so goreli in brez trepetu stopali svoja pota, a veljakom so se iztezale roke po lču, ki je mnogokrat švignil po njihovih ramah, da je zajechalo telo, a se osokolila duša. Bil je — recimo mu v čast — naš agitator, mož, ki ne zabimo nikoli nanj!

Zato je trdo in neusmiljeno, da ga tudi s telesom ni več med nami.

In s tisto roko ga ni več med nami, ki je vodila taktirko, da so se v hipu, ko jo je zavzdignil, potopile vanj vse naše duše, ki jih je potem vladal, kakor je bilo to pesmi

in pesniku najmilejše. Bil je naš drugi Nedvėd. Dandanes ne vedo več ljudje pri nas, kako so peli učiteljšniki v šentjakovski cerkvi in v telovadnici ljubljanskega učiteljšča in učitelji in učiteljice v redutni dvorani, ko je stal Nedvėd pred njimi, miren in strog, partitura na licu, dinamika v gestah. On ni tega nikoli pozabil. Daleč iz dolenskih strani je prihajal v Ljubljano, da je učil tovariše in tovarišice, ki so dospeli od povsod, da se poklonijo pesmi.

Kamor je stopil, so rasli uspehi njegovega dela. Žrtvoval mu je dneve in noči. In bilo je malo tako lepih noči, kakor so bile tiste, ki jih je žrtvoval plemeniti vzgoji našega preprostega ljudstva. Dolenjska stran tamkaj ob Savi je bila torišče njegovemu delu. Lep je ta svet: Sava mu šumi ode v proslavo. Še lepši je bil tiste dni, ko je hodil on med domačim ljudstvom in mu vlival v srca razumevanje pete in igrane pesmi. Ob njem so se zbirali njegovi šolarji. Ljubili so ga. Dostikrat mu je bilo hudo v srcu, a kadar so prišli k njemu, se mu je toplota razlila po prsah in vedel je, da ne sme misliti nase, da je poklican, živeti vzgoji. Kadar so ga zaželeli odrasli ljudje, in se mu je nagibala glava v otožnosti, mu je vzrasla moč v srcu: pozabil je nase in živel drugim. Najlepše mu je pa bilo, kadar je bil med nami. Pa če ni bil vedno med nami, za nas je bil vedno. Z največjo pažnjo in z najčistejšim navdušenjem je stopal v naših vrstah, goreč za pravice svojega stanu, z vsakim dihom, z vsako mislijo živeč in delujoč za našo čast, za naš ugled.

In nikoli miru, nikjer počitka, nič priznanja od tam, kjer ni pričakovati umevanja takih individualnosti. Toda vkljub temu ni nikoli zatajil svojega značaja: kakršen se mu je izobrazil, tak je legel z njim v grob.

In to je veličastvo njegove smrti!

E. Gangl.

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

Gospod knezoškof je postal sam strasten klerikalec, da je slep in gluhi za vse početje svoje stranke, da, še več: kot višji pastir je izdal več pastirskih listov, s katerimi je ljudstvo naravnost klical o volitvah na krov zoper brezverne liberalce. S tem je provzočil strahovit boj na političnem polju. On je slep in gluhi za nemarno in pohujšljivo vedenje duhovščine, slep in gluhi za častikrajo, laž in obrekovanje klerikalnega časopisja. Bojeviti in nemarni duhovniki so pri njem v čisljih, daje jim dobre službe, medtem ko mirni, pošteni, pohlevni, pobožni in ne bojeviti zaman prosijo zanje. Ako se je pa predrznil kak duhovnik biti nevtralen pri volitvah ali celo glasovati z brezverskimi liberalci, mu je žugal, da ga suspendira ali odpusti iz službe. Vsi konsumarji so njegovi ljubčki, ljubček njegov je sam dr. Šusteršič, ki pravi, da je šola prokletstvo za naš narod. Zabredel je naš knezoškof pri svojem lastnem gospodarstvu jako globoko, zabredel je v svoji gluhi klerikalni slepoti jako daleč, zaradi česar bo tudi dajal pred Bogom še hujši odgovor, ker je gluhi in slep za početje podrejene mu duhovščine, ki jo vodi v boj in pogubo lastne časti, v versko mlačnost, prepir in sovražstvo ter v grozno škodo posvetnega gospodarstva med narodom.

Iz tega razvidimo, da je trdil prav Američan, ko je dejal, da se silno širi med Slovenci v stari domovini brezverstvo, samo da je smatral za razširjevalca brezverstva liberalno časopisje, a mi smelo trdimo, da stokrat huje škoduje veri novodobni nepošteni boj, čudno vedenje duhovščine, pohlepnost te po svetnem blagu in jako veliko tudi zloraba propovednice. Na kraju, kjer bi morali ljudstvu razlagati samo sveto resnico evangelija, kličejo fanatično ljudi na politični boj, brezobzirno na hudoben in zvijačen način črnijo, obrekujejo in hujskajo zoper pristaše liberalizma, češ, da ne zaslužijo drugega, kakor da bi jih pahnili v globočino pekla, medtem ko sami dajejo najgrše in najslabše zglede, da ljudje kar majajo z glavami. V pojasnilo navedemo tukaj samo en zgled. Neki mlad duhovnik, strasten pristaš novodobnega boja, je prišel v nasprotje z nravnim vedenjem, ker je tudi duhovnik podvržen slabostim kot vsak izmed nas, zato te slabosti niti ne omenjamo. Omeniti pa moramo njegov zagovor, ker se je zavedel, da ga ljudje zaradi tega črtijo, ker je v javnosti čul budo kritiko o sebi. Neko nedeljo je napravil prilično sledečo propoved: »Kdor je brez greha, naj pobere kamen in naj ga vrže vanjo«, je rekel Kristus ljudem, ki so mu privedli prešestnico, da jo sodi. Ker se pa nobeden ni upal tega storiti, ji je rekel: »Pojdi v miru in ne greši več.« Vsi ljudje smo grešniki, tudi duhovniki nismo izvzeti, tudi mi grešimo lahko kakor vsak izmed vas. Gorje mu pa, kdor se nad slabostmi duhovnikov izpodtika, njegove slabosti smeši, ga opravlja in mu krade dobro ime, gorje! Ta bo dajal pred Bogom strašan odgovor, ker se je lotil maziljenca božjega, ker je obrekoval, poniževal in kradel dobro ime božjemu namestniku, ki ima oblast, odpuščati grehe, česar sama Mati božja in svetniki v nebesih nimajo.« — Tako se mora znati pri ljudstvu dobiti nazaj izgubljeno dobro ime ter ljudstvu zamašiti usta, da je to slepo in gluho za duhovska dela! Na tak ali podoben način si zna pomagati klerikalizem povsod in vedno iz zadrege. Nerazsodna masa verjame vse, verjame in sklepa iz takih propovedi, da je duhoven več kakor Mati božja in svetniki v nebesih. Ne čudimo se torej strahu, trepetu in klečeplazenju svojega naroda pred duhovščino. In vendar je takšna propoved naravnost brezverska. Ali ima res duhovnik oblast odpuščati grehe? Mi trdimo, in to ve vsak otrok, da grehe odpušča edino le sam Bog, ako se jih skesano izpovemo ter sklenemo, da se poboljšamo. Duhovnik je le posredovalec med Bogom in grešnikom. On je človek, zaradi tega ne more videti v človeško srce, ali se je grešnik skesano izpovedal ali ne. Ako je vse grehe povedal ali nalašč kaj zamolčal, to ve le Bog. Izpovednik odpušča na videz skesanemu in neskesanemu grešniku grehe s prošnjo, da bi mu jih tudi Bog odpustil. Na podoben način se trosi med našim narodom brezverstvo ali pa verska mlačnost, da mnogi izmed njega, ki ni posebno v veri utrjen, začčenja dvomiti, če je vera prava ali ne, ker sliši in vidi našo duhovščino tako govoriti, živeti in delovati. Pri nas je klerikalizem padel jako globoko, ima hude rane na svojem telesu kakor koncem srednjega veka.

Pri nas vlada sedaj boj, ki ga je provzočil klerikalizem; nasledki tega boja so že sedaj jako občutljivi, zlasti je jako prizadet kmetiški stan, ki je klerikalizmu največja podpora. Dal Bog, da bi se našemu preprostemu kmetu že enkrat odprle oči, da bi ne podpiral več duhovščine v vojni za posvetno nadvlado, čast in slavo, ampak ji pokazal pri volitvah pot k

oltarju in k vestnemu izpolnjevanju stanovskih dolžnosti.

Dolžnosti svojega stanu smo dolžni vsi izpolnovati po svoji moči. Duhovščina prav lepo uči naše ljudstvo po cerkvah, trdeč: Kdor ne izpolnjuje vestno svojih stanovskih dolžnosti, ta greši, da, celo smrtno greši. No, učiti je lahka reč, a po nauku živeti in delati, je težje. Naša duhovščina ima jako veliko in tudi trudapolnega dela, ako bi hotela vedno in povsod pridno delati. Vestno se pripravljati na propovedi, obhajati bolnike po obširnih župnijah, izpovedovati in zlasti poučevati verouk šolsko mladino, to so težka, trudapolna pa tudi odgovorapolna dela. O vsem tem vemo jako veliko, kako bi se moralo delovati in kako se dela, a za sedaj hočemo govoriti samo o verouku, o predmetu dušne odgoje naše šolske mladine.

Verouk je silo težaven predmet na ljudskih šolah, ker je ves pouk abstrakten, filozofičnega zadržaja. Treba je skoraj vsako besedo, vsak stavek in odstavek otrokom jasno razložiti, da ga lažje razumejo in pomnijo. Katehet, ki se vestno ne pripravlja za vsako uro posebej, gotovo ne bo imel dobrih uspehov pri tem težavnem pouku. Treba je ne samo dobro vedeti in znati gradivo, ampak poznati je treba tudi prav dobro otroško individualnost, otroško govorico, mišljenje in zmožnosti, poznati mora tudi prav dobro otroško življenje, navade, prestopke, pregrehe in mnogo drugih reči, zato je treba mnogo pridne priprave, učenja, vaje in tudi veselja, sicer lahko rečemo, da se hodi v šolo mlatit prazno slamo. Imamo več vestnih, pridnih, marljivih in na tem polju z vnemo in veseljem delujočih katehetov. Tem naše priznanje in globoko spoštovanje. A še več jih imamo takih, za katere bi bilo bolje, da bi nikdar ne prišli v šolo. Pripravljajo se malo ali celo nič, zato razlagajo slabo in otroškemu umu neumljivo. Največkrat pa katekizem samo preberejo in določijo gradivo, koliko se morajo otroci učiti, če potem ti kaj razumejo ali ne — za to se ti ljudje ne brigajo prav nič. Kadar izprašujejo, učenci ne znajo nič, ker gradiva ne razumejo. Izprašujejo zaradi tega pogosto le bolj pridne, razumne in nadarjene, slabiče pa prezirajo; ko pride vrsta tudi na te, pada po njih palica in zmerjanje, da se ubogi nevedneži kar tresejo strahu in sramote. Dobijo antipatijo do učenja, mrzijo kateheta in šolo, ostanejo radi doma iz strahu ter komaj čakajo, kdaj se iznebe te strahovite muke — šolske dobe. Najbolj žalostno je, da takšni učitelji verouka tudi grozno zanemarjajo ure verouka ker nimajo veselja do tega predmeta zaradi prevelikih težkoč in slabih uspehov. Vsak izgovor je dober, da mu le v šolo ni treba hoditi. Ako pride obhajilo, gredo nalašč obhajati o času šolskih ur, samo da se iznebe sitnega dela v šoli; lahko bi se to nadomestilo v porazumljenju z učiteljem kak drug dan, pa se to ne stori nikoli. Premnogo ur se na tak način zamudi. Večkrat se ure zamujajo tudi, kar je najbolj žalostno, zaradi popolnoma neopravičenih zadev kakor: popravek v konsumu, zadržek v družini, pohod k prijateljem, potovanje v mesto itd., in to jako pogosto, da naraste na leto pri nekaterih šolah na 100 in še več ur takih zamud. Mi bi o tem lahko govorili bolj natanko, kako se to dela, a bodi za sedaj dovolj toliko! Učenci, starši in drugi ljudje opazijo takoj to malomarnost, kimajo z glavami, a reči seveda se ne upa nihče ničesar.

Ali ni to vnebovpijoča krivica in velik greh? Ali se ne širi na ta način med ljudstvom sovraštvo do duhovščine, ker ta tako malomarno izpolnjuje svoje dolžnosti, v cerkvi pa

vpije: Kdor zanemarja dolžnosti, dela greh?! Ali se ne širi na ta način verska mlačnost, ker je ljudstvo jako slabo poučeno v verskih resnicah?

Najhujše pri vsem tem je pa še to, da so takšni nemarneži ponavadi največji nasprotniki in očitni sovražniki učiteljev. Nagajajo jim, kjer le morejo; otroci takoj opazijo to nasprotje ter potem ne spoštujejo ne enega ne drugega. Iz tega se razvidi, kako nespametno je bilo vpitje klerikalizma, kakor smo že omenili, češ, da je premalo ur odmerjenih za verouk po naših šolah. Prav mnogim so sedaj še te odveč. Ravnotako se razvidi iz tega, kam bi mi in naša šola prišli, ako bi klerikalizem bil absolutni gospodar nad nami in našimi šolami. Ker se jim ne ljubi delati in se ukvarjati s trudapolnim suhoparnim in sitnim poučevanjem, bi nam naprtali še poučevanje iz tega predmeta, ko bi imeli drugega dela čez glavo dovolj. Uklanjati bi se jim morali brez izgovora, biti jim pokorni in vdani sluge, drugače bi morali bridko čutiti klerikalno pest, zamero in nikoli odpustljivo zagrizeno maščevalnost. Še sedaj ima mnogi izmed nas z njimi grozne boje, sitnosti in prepire zaradi malenkosti in in večkrat tudi za prazen nič; kaj bi se šele z nami zgodilo, ko bi bili absolutni gospodarji nad nami? Koliko so morali in še morajo prebiti mnogi učitelji zaradi duhovščine, bomo govorili na drugem mestu, če bo treba; za danes povemo le toliko: Gorje nam, ako pridemo tem fanatičnim ljudem v pest, gorje šoli in ljudskemu napredku!

Po vesoljnem svetu je v novejšem času boj in živo zanimanje za napredek v vseh strokah kulturnih zadev. Vsi narodi tekmujejo s produktivnimi izdelki, ki jih potem razpošiljajo na svetovni trg. Bolj ko je kateri narod izobražen, tem lažje stališče ima v tem vesoljnem gibanju. Neizobraženi narodi so nehote podrejeni izobraženim. Tako vidimo in lahko opazujemo, kako prekanjeni in visoko izobraženi Angleži kraljuje in gospodari v kupčijskih zadevah skoraj nad vesoljnim svetom. Velika Britanija ni velika država, pa se vendar vanjo izteka največje bogastvo vsega sveta. Anglež je najbogatejši človek na svetu. London je največje mesto, ker je izvir kupčije, obrtnije, učenosti in umetnosti. Angležem so podrejeni v kolonijah drugi neizobraženi narodi, in ti jih bogate s svojimi produkcijami. Za Angležem pride Francija, za to pa Nemčija. Slovani zavzemamo pri tem zadnje mesto. Ako primerjamo te velesile, kako skrbno čuvajo in gojijo šolstvo, vir in temelj blaginje, in kako se goji pri nas, nas obhaja globoka žalost in bridkost. Človek bi kmalu ne verjel, da smo in živimo v slavnem 20. stoletju. Šola je podlaga ljudski izobrazbi in ljudski blaginji. Neizobražen, neizšolan, neveden ali človek brez šolske izomike ne more nikdar tega narediti, kakor izobražen ali izšolan. Pri nas kaj radi posnemamo Nemce v postavodaji, obrtniji, kupčiji, literaturi in drugod, le v enem jih premalo ali nič ne posnemamo, in to v šolstvu. Kako je šolstvo razvito na Nemškem, je tukaj nemogoče sedaj natančneje govoriti. Zadošča naj le to: Ko je bila v vojski leta 1866. pri Kraljevem Gradcu avstrijska armada poražena, se je glasilo: »Nemški učitelj je zmagal.« Kaj pomeni to? Nemški vojaki so bili izomikani, izvrstno izšolani v vseh vojaških zadevah. Imeli so poleg izomike tudi najnoveše orožje, zato je bila naša armada tako žalostno poražena. Ta poraz je bil vzrok, da se je začelo bolj misliti na šolo in šolsko izomiko našega po vsi Avstriji popolnoma zanemarnjenega naroda. Štiri leta kesneje so bili izdani sedaj veljavni šolski zakoni. Od takrat

se je na šolskem polju sicer silno napredovalo, ali od pamti-veka zanemarjenega ni bilo mogoče na mah poravnati, ker ni bilo dovolj duševne in materialne moči: nedostajalo je namreč učiteljev in denarja. Šolska izobrazba je nekaj silno dragega, a tudi silno potrebnega in koristnega. Med Slovenci so se jele polagoma širiti šole, ljudska izobrazba se je jela polagoma širiti, a do popolnosti imamo še jako dolgo pot. Imamo še jako mnogo krajev zlasti na Kranjskem, kjer ni nobene šole, kjer so šole za silo; kjer so pa šole, so pa v jako slabem stanju. Večinoma so šolski prostori premajhni in za šolo nesposobni. Šole so prenapolnjene z učenci, tako da je nemogoče poučevati uspešno. Največ je enorazrednic s poldnevnikom, ki bi morale biti razširjene v dvorazrednice, celo v večrazrednice. V tej kratki dobi je prišel naš narod do izpoznavanja, da so šole in šolska izobrazba nekaj jako koristnega. Naš narod spoštuje in tudi visoko ceni šolo, pa jo tudi obenem mrzi, ko vidi, da jo mora sam vzdrževati ter pošiljati redno v šolo svoje otroke, ki jih nujno potrebuje doma v sedanjih kritičnih časih, ko se vse seli s trebuhom za kruhom po širnem svetu, celo v Ameriko. Da je naš narod vnet za šolo, nam kaže dejstvo, da prosi premnogo občin za šolo, za razširjenje teh ali celo za nove šole. S tem je učiteljstvo dokazalo, da je v polni meri dobilo zaupanje našega naroda, da je vestno izpolnovalo svoje stanovske dolžnosti, da je neumorno delalo in se trudilo ter vkljub groznim nasprotstvom klerikalizma dobilo velik ugled in spoštovanje med narodom. Učiteljstvo in šola sta postala faktor, s katerim se mora hote ali ne hote računati. Ni je več sile, ki bi korist šole, ugled in potrebo učiteljstva izruvala s koreniko iz srca našega naroda. Vsaka grožnja, bodisi tudi s propovednice, vsi že imenovani pastirski listi in tudi Šusteršičeve izjave, da je šolstvo prokletstvo za naš narod, da so šole palače med kmetiškimi bajtami, da so šole brezverske in učiteljstvo ravno tako — vse to ne izda prav nič: naš narod želi imeti šol, in sicer veliko šol. Luč napredka, izomike in splošne izobrazbe je zasijala z močnim žarom. Ne da se več ugasniti.

(Dalje.)

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

VI.

Vprašanje: »Bil sem stalno nameščen na štirirazredno ljudsko šolo v M. Ko pridem tja, dobim nekak oddelek za oddaljene otroke. Ta oddelek ima štiri učne oddelke, po mojem je to enorazrednica. — Če pa to ni enorazrednica, potem sploh ne vem, v katero kategorijo ljudskih šol sodi. — Vsak učitelj na enorazrednici ima prosto stanovanje in še opravilno doklado. V M. je sicer stanovanje, a le za samca, jaz pa sem oženjen, torej ne morem te luknje rabiti za stanovanje. Svetujte mi, kaj mi je storiti, da dobim ali stanovanje ali stanarino?«

M. v M.

Odgovor: Dragi bratel! Podatki Tvojega pisma so toli pomanjkljivi, da Ti ne morem nič kategoričnega svetovati. Praviš: »Bil sem stalno nameščen«, to se umeva tako, da sedaj nisi več tam stalno nameščen. Najbolje je, doloži mi točen prepis svojega tozadevnega dekreta, nadalje zakon, zastran službenih dohodkov učiteljstva, ki ga je deželni zbor

kranjski sklenil pred par leti, in sicer mi ga doloži le tedaj, če je v njem kakšna določba zastran stanovanja, oziroma stanarine učiteljstva.

Ako sta §§ 33. in 34. II. oddelka zakona za uravnavo pravnega razmerja učiteljev na Kranjskem z dne 29. aprila l. 1873. še v veljavi, Ti pristojajo prosto stanovanje, oziroma 20% stanarina le tedaj, če si šolski vodja. Iz Tvojega pisma pa ni razvidno, ali si šolski vodja ali ne. Navajaj sicer neki oddelek kot enorazrednico, a sam ne veš, kaj je pravzaprav ta šola. Iskal sem po različnih imenikih ter nisem v nobenem našel enorazrednice v M., temveč le 4razrednico, iz česar sklepam, da so Tvoji štirje učni oddelki kot en razred del štirirazrednice v M., da torej Ti nisi šolski vodja. Prepis Tvojega nastavnega dekreta bi mi Tvoje pravno stališče mahoma pojasnil. Da poučuješ oddelke, in sicer za oddaljene otroke, še iz tega ne sledi, da bi se ti oddelki smeli smatrati za enorazrednico. Učni načrt je morda prikrojen po enorazrednici, a oddelki niso sistemizovani kot samostalna enorazrednica.

Doloži torej zahtevano, potem ti bom znal natančno svetovati, kaj Ti je storiti, in bom vrhutega priobčil tudi neko jako važno razsodbo upravnega sodišča o tej zadevi, ki je šolske oblasti doslej še niso objavile in je učiteljstvu ostala prikrita. Koristila bo v danih slučajih vsem.

Dohtar Jona.

VII.

Vprašanje: Na šoli, na kateri službujem, vladajo čudne razmere. Ker sem provizoričen, mislijo tovariši z nadučiteljem vred, da smejo svoja nevšečna bremena natovoriti na moj hrbet. Takoj ob mojem prihodu so v prvi mesečni konferenciji sklenili, da moram jaz prevzeti telovadbo v vseh razredih ter so me vrhutega še ironično častili, češ, da si naj štejem v čast, da postanem telovadni učitelj v vseh razredih — seveda brez plače. Pokoril sem se temu konferenčnemu sklepu, ker baje po zatrdilu nadučiteljevem § 40. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. tako veleval. Noben tovariš ni v zameno prevzel v mojem razredu katerega drugega predmeta. Tovariši hodijo v času, ko jaz za nje telovadam, na izprehod ali pa poučujejo za plačo otroke. Preobložen sem s poukom, čutim, da mi pešajo moči. Če pojde tako naprej, moram zboleti. Prosim, kaj mi je storiti, da ovržem to nasilstvo?

Helot.

Odgovor: Primi za kopje, ki so ga nastavili Tebi, ž njim zmagaš proti njim: rabi namreč tudi Ti § 40. šolskega in učnega reda, po katerem imaš pravico oddati pri konferenciji svoj posebni glas ter zahtevati, da se zapisnik predloži okrajnemu šolskemu svetu v odločitev. Ako Ti je ta pot predolga, se oglasi osebno pri predsedniku okrajnega šolskega sveta, mu razloži zadevo in daj se uradno po zdravniku preiskati. Če preiskava dokaže, da bolehaš, boš še istega dne oproščen od telovadbe, in Tvoji tovariši bodo morali vsak v svojem razredu telovaditi.

Moj prijatelj, ki službuje na Štajarskem, mi je že večkrat pripovedoval sledeči slučaj:

»Okrajni šolski svet me je izmed 7 prošnikov ne samo zaradi dobrega izpričevala, temveč tudi zaradi tega imenoval za provizoričnega učitelja na petrazrednici v X, ker je bila moja prošnja pisana v slovenščini. Nastopivši svojo službo, je konferencija takoj sklenila, da moram prevzeti telovadbo v vseh razredih in mi je odkazala III. razr. v pouk. Z veseljem sem sprejel ta sklep; zakaj čutil sem se telovadnega učitelja

in sem si kot tak pridobil ljubezen učencev cele šole. Toda sreča je opoteča. Po trudapolnem pouku v svojem razredu sem se mučil več mesecev vsak dan še po dve uri s telovadbo, ni čuda, da sem jel od dne do dne hujšati. Obenem se mi je začelo v glavi daniti. Videl sem, da so se tovariši za moje telovadbe ali izprehajali ali pa v posebnih privatnih urah poučevali za dobro plačo, vedel sem, da so vsi sposobni za telovadbo; zato sem sklenil, se jim za podeljeno čast telovadnega učitelja lepo zahvaliti. Govoreč z vsakim posebej o tej zadevi, sem jo dobro skupil: vsak mi je namreč rekel, da moram zaradi enotnosti pouka vztrajati do konca šolskega leta. A moje moči so pešale; zato sem sklenil, da bom pri prvi mesečni konferenciji odpovedal telovadbo v vseh razredih, izvemši v svojem. Ker so me obhajale slabosti, nisem mogel več telovadbe redno poučevati; velel sem učencem, igrati se telovadne igre, a sam sem sedel blizu njih na stolcu. Nadučitelj, s katerim sem bil prišel ne samo zaradi telovadbe, temveč tudi še zavoljo drugih zadev navzkriž, me je prišel večkrat gledat, njegovi pogledi so pomenili opomin, naj telovadam, toda jaz sem dan za dnevom upadlih in bledih lic sedel na svojem stolcu.

Pri prihodnji mesečni konferenciji je dal nadučitelj, ne da bi me vprašal po vzroku mojega sedenja, v zapisniku konstatovati, da telovadni učitelj ne telovadi, temveč mirno sedi na svojem stolcu, a učenci se igrajo. Potem je še prečital inštrukcijo deželnega šolskega sveta za telovadni pouk, pri čemer je v naglici pozabil izpustiti stavek: »Vsak razredni učitelj naj bo obenem telovadni učitelj svojega razreda.« Kakor se poprime potaplajoči vsake bilke, tako sem se jaz poprijel tega rešilnega stavka. Naznanil sem takoj, da sem bolan, da ne morem več telovaditi in da v zmislu ravno čitane inštrukcije ni moja dolžnost, telovaditi za druge, tudi tedaj ne, če bi bil zdrav. Zahteval sem, naj se to moje naznanilo zapiše v zapisnik. Toda nadučitelj me je zavrnil, da nesprejme mojega naznanila v zapisnik, da telovadbe ne morem odložiti, da nima niti on niti konferencija s tem opraviti, naj se le obrnem do okr. šol. sveta. Zavrnil me je zaradi tega na okr. šol. svet, ker si je po eni strani domišljjal, da ne bom imel poguma, storiti tega koraka, po drugi pa, da se mora glasovanje okrajnega šolskega sveta izteči njemu v prid; zakaj on je njegov član. A motil se je v meni. Prvi četrtek sem se podal k okrajnemu glavarju in mu razložil vso zadevo. Glavar me je dal takoj uradno preiskati po okrajnem zdravniku. Izročil mi je v roko ukaz na šolsko vodstvo, s katerim okrajni šolski svet oprašča od telovadbe ne samo v vseh drugih, temveč tudi v mojem razredu. Moja bolezen pa je vkljub temu tako napredovala, da sem moral po nekoliko tednih zaprositi za šesttedenski dopust, ki me je rešil grozeče jetike.

Ako je torej Tvoje zdravje v nevarnosti, se javi šolskemu vodstvu, oziroma konferenciji, in če se na Tvojo izjavo ne bodo hoteli na nobeden način ozirati, postopaj po primeru mojega štajerskega prijatelja.

Nikakor ne morem umeti, kako je vendar to, da je vkljub naši izobraženosti najti še tovarišev, ki zlorabljajo mlade sile samo zaradi svoje komodnosti. Zadeva dobi pošteno lice tam, kjer en tovariš ni sposoben za pouk kakega predmeta, ali kjer kdo prostovoljno prevzame katerikoli predmet v drugem razredu.

Dohtar Tepka.

Kaj vse klerikalci privoščijo učiteljem!

Glasilo »Osrednje zaveze čeških učiteljskih društev« »Český učitel« — prinaša članek z gorenjim naslovom. S članka se razvidi, da so si pač klerikalci povsod enaki. Mržnja do moderne šole se javlja pri njih povsod z istimi simptomi, in tako nimajo tudi češki naši tovariši poslano na rožah. Iz omenjenega članka priobčujemo nekoliko markantnih stavkov — v občudovanje.

»Učitelj!« — Poglejte, prosim vas, v poteze na obrazu tega človeka, ki je to besedico izustil. Ironijo in zasmeh boste brali na njegovem obrazu. Le redkokdaj slišiš vljudno imenovanje: »Gospod učitelj.« — »Učitelj!« — to je dovolj.

»Ako ti kaj reče učitelj, mu bom že pokazal!« počuje oče svojega »nadebudnega« rojenca, naj se učiteljevega svarila v šoli nič ne boji.

»Če bodo k meni zopet prišli tisti učitelji — pa povejte, da me ni doma«, naročuje klerikalni poslanec domačinom, ki se vselej boji učiteljske deputacije, ki bi ga opomnila njegovih obljub — pred volitvami. »Zakaj bi se razburjeval radi učiteljev!«

In tako se ozrite, kamorkoli hočete po klerikalnih vrstah, začujete izgovarjati ime »učitelj« v 99 izmed 100 slučajev vselej z zasmehovanjem, z nekako zaničljivo malomarnostjo. »Kako so imeli za norce te učitelje« — se vesele drugi. »Kaj pa še, da bi jim zopet poviševali plačo! — Človek čita skoro neprestano samo o priboljških za učitelje. Odkod pa jemati?« se togote tretji.

»Učitelj — brezverec!« To je že neprestano geslo klerikalnih lističev, ki so večinoma ustanovljeni samo za ugonabljanje moderne šole in za obsojanje ter sramotenje naprednega učiteljstva.

»Učitelju mora biti veliko na tem, da ne oskruni s svojim vedenjem svoje avtoritete, svojega ugleda!« tako počujejo mlade kandidate na učiteljskih. — Ali, gospoda, bodite brez skrbi! Naj varuje učiteljstvo še tako skrbno svoj ugled, izpodkopavajo mu ga drugi — da, to stori drage volje vsakdo. Vzemite le v roke katerikoli letnik kakega klerikalnega lista in zgrozili se boste, kake »cvetke« so v njem nabrane o šolstvu in učiteljstvu.

Kaj hočejo klerikalci napraviti iz učitelja? — Svojega strežnika, ponižnega izvrševalca svoje volje, zvestega izpolnjevalca svojih ukazov. Šolo ima po klerikalnem nazoru smatrati učitelj kot postransko stvar, farovž in organizatorska služba, če ne celo cerkovniška — to mora biti učitelju pred vsem sveto! Ako pa je semintja kak len župnik, naj zanj opravlja učitelj tudi krščanski nauk. Učitelj naj bi bil le igrača v rokah klerikalcev, zlasti onih v raznih farovžih.

Marsikdo je strmel nad drzovitostjo spodnjeavstrijskega »reformatorja« šolstva, Ebenhocha, ki se je drznil priporočati, naj se učitelji nastavljajo obenem tudi kot mežnarji, ali to strmenje njegovo bi bilo še večje, ako bi poznali — slovenske Ebenhoche. Imamo jih, žalibog, dovolj!

In kakšni so časih odnošaji krajnega šolskega sveta do učiteljev? Mnogi njegovi člani so si v svesti le svoje velike »važnosti« v šolstvu in tisto hočejo pokazati v prvi vrsti napram učiteljstvu. Pozabljajo, da so uprav učitelji bili, ki so jih naučili tega, kar sedaj znajo. Spominjajo se le, da so učitelja »predlagali«, ko je bilo popolniti mesto. Oni so njegovi kruhodajalci! Ta zavest jih zmeraj navdaja.

Ne pozabi torej, učiteljska stvarca, da si tem dobrotnikom dolžna hvaležnosti! Nič ne ugovarjaj, da si se izkazal

z izborna usposobljenostjo, da si imel zaslug, zaradi katerih te niso smeli ignorirati, da nisi pravzaprav ti njim, temveč oni tebi dolžni zahvale, da se žrtvuješ zanje in vzgajaš njih najdražje zaklade! Domišljavec, kaj takega so ti natvezili pač v učiteljišču ali pri kakem učiteljskem zborovanju. Morda si to tudi čital v kakem učiteljskem listu, ki pišejo vanj taki sanjavci, kakor si ti sam!

Zatorej hvaležno jemlji dobrote, ki jih uživaš v občini, v kateri službuješ. Ali si razumel? Vsakogar vljudo pozdravi in vedi, da te on plačuje, da on prispeva za tvojo eksistencijo. Kaj? — Da plačuje tudi za uradnike in častnike, in da tistim ne sme o tem niti ziniti? O, kolika domišljavost! Ali se morda hočeš primerjati z uradnikom, celo z državnim, ali s kakim častnikom? Ti lahko imajo svoje služabnike, ki jim jih država tudi lahko oskrbi in plača, a kaj ti? — Ti si vendar samo učitelj, ki bi ne smel pravzaprav imeti niti psa.

Da si tudi davkoplačevalec? To je pač brez vsakega pomena! V občinske ali volitvene zadeve se sploh nimaš vtikati, ker moraš stati nad strankami. Vse moraš odobriti, kar stori občinska ali okrajna prava, zakaj tista dela vse po zrelem preudarku, nesebično. Tako moraš, učitelj, verovati bodisi že tisto res ali ne!

In s kako spoštljivostjo govore razne klerikalne matere o učiteljskih ženah! No, ta pač ni zadela s svojo možitvijo terne, saj je dobila — samo učitelja. Hči matere, ki je kvasila take bedarije, pa še učitelja slednjič ni dobila. Zato se je lisica odpovedala grozdju, ker je bilo prekislo. Poznam tako mamico v nekem trgu na Sp. Štajerskem, ki se je svoje dni v dnevih blaginje izrazila v večji družbi proti nadučiteljevi soprogi: »Ako bi imela tudi 10 deklet, ne dam učitelju nobene!« Toda — tempora mutantur! Dve hčerki sta zdaj srečni učiteljevi soprogi, ostale še teh niso dobile, in sin se tudi ne sramuje svojega učiteljskega stanu! In uradi! Kako ti gledajo šele z visočine na učitelja. Predrzneš, komaj za učitelja je dognal šole in se drzne zahtevati, da bi bil plačan kakor uradniki! Še korporal ni bil med vojaki in hipoma hoče kaj takega dognati, do česar ima pravico le kak feldbebl!

»Vedno nas nadleguje ta učitelj s tem šolskim obiskovanjem!« meni klerikalni krajni, domači šolski nadzornik. »Ako bi imel kaj vesti, ne bi ovajal vedno ter bi privoščil ubožnim otrokom majhen zaslužek in nam gospodarjem pastirje in cenejše delavce. Potrebujem paglavca doma za pašo, a učitelj me ovadi! Še tega ne upošteva, da sem kot krajni šolski nadzornik njegov predstojnik.«

»Učitelj baje zagovarja duševno imetje naroda! — Smešno! Kakšno pa je to duševno imetje? Nikakega ne poznam!« se togoti kak drug klerikalni občinski velikan. »Fant se izšola, gre se učit rokodelstva, potem je vojak in kar je dalje — to je njegova skrb. Učitelj bi pa rad naredil iz naših fantičev same gospode, danes pa itak že nihče neče biti za hlapca.«

Že dovolj! — Izkratka povedano: učitelj je vsakemu klerikalcu v nadlego in vsak bi ga najrajši imel za svojega slugo. Vsakdo nalaga učitelju samo dolžnosti, odreka pa mu vsakršne pravice. Ljudski učitelj — ta je moderni suženj!

Dopisi.

Kranjsko.

† **Leopold Potrebin.** Dne 4. pret. meseca zjutraj je zajokal mrtvaški zvon. Potrebin je preminul. Rešil ga je Vsemogočni strašne bolezni — pa tudi prezirljivih zavistnih ljudi. A on je ležal na mrtvaški postelji z obrazom mirnim, smehljajočim se — saj si je bil svest, da ni živel zaman! In privzdignil sem voščeno trepalnico — oko ni bilo osteklenelo — čisto je bilo in milo — saj je zrlo na velika dela v kratkem življenju — živel ni zaman učitelj in umetnik Potrebin.

In prihajali so oni, ki so ga ljubili, z rožami in darovali so jih onemu, ki je živel zanje. A onih ni bilo — ki so zakrivali njegovo smrt...

In v soboto popoldan so vzdignili krsto.

Znonovi so zabrnili, in brezštevilo ljudstvo je zajokalo. Pevci pa so peli umetniku žalostinke. Pomaknil se je izprevod. Nebroj vancev je kazal, da neso truplo človeka, ki ni živel zaman... Turobno so doneli zvoki godbe — igrala jo njemu, ki ni živel zaman!

In na grobu sta se poslavljala od njega gospoda nadzornik Stiasny in notar Hafner. Solzilo se je ljudstvo, ihtela je mladina.

Videl sem njegovo učenko, ubogega nezakonskega otroka. Iztegnila je nehote roko za krsto — hotela je imeti nazaj njega, ki je edini razumel njeno bol, ki ji je dal v šoli tega, česar je pogrešala, zapuščena od matere in očeta. Za Novo leto mu je še voščila zdravja — in zdaj ji ga bodo zagrebli. Tresla se je joku ubožica...

O, Potrebin, naš spomin bo vselej romal na tvoj zgodnji grob — dokler nas ne združi Vsemogočni tam nad zvezdami.

Slednjič naj omenim še to-le: Velika zahvala gre gospé davkarjevi Küssel in gospe kontrolorjevi Mahovčič, ki sta mu v bolezni tako ljubko stregli, dalje rodovini trgovca Hallerja za veliko požrtvovalnost, aranžerjema pogreba, gospodu kancelistu Zupančiču in gospodu kontrolorju Mahorčiču, gospodičnima učiteljicama Praprotnik in Šimenc, slavnima godbama z Zidanega Mosta in iz Kostanjevice, slavnimpevskim društvom iz Šmartnega, Litije in Kostanjevice, slavni požarni brambi iz Radeč in sploh vsem, ki so mu izkazali tolike simpatije ob njegovi smrti.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Jubilejska samopomoč“. Vse one zaostale člane prosim, da poravnajo svoja plačila, in to udnino za l. 1904 in nekateri (12) še donesek za zadnji slučaj smrti (pok. Val. Jarc). Rad bi imel račune v redu, ker nameravam izdati tiskano letno poročilo z imenikom članov. Naj se ne pozabi priložiti 10, oziroma 20 h za stroške. Položnice sem vsem razposlal. Če se je katera izgubila, ni krivda na moji strani.

Fran Ks. Trošt, t. č. predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje dne 6. marca t. l. v šoli na Vidmu. Zborovanje se prične ob 10. uri popoldne in se vrši po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Stavkova analiza po Kernu (g. Jamšek). 4. Želje in nasveti.

Obilne udeležbe pričakuje

odbor.

Konjiško učiteljsko društvo zboruje dne 3. marca ob 1/2 11. uri v okoliški šoli konjiški po sledečem vzporedi: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje tov. g. Jurka o čebelarstvu. 4. Poročilo zastopnika učiteljstva v okr. šol. svetu. 5. Volitev zastopnikov za občni zbor »Zveze«. 6. Volitev delegatov k zborovanju »Zaveze«. 7. Vprašalna skrinjica. 8. Predlogi in nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabi v imenu odbora
Mirko Kožuh, t. č. predsednik.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 19. sušca ob eni popoldne v Smarju. Vzporod: Zapisnik in dopisi. Učitelj — zgodovinar, poroča tovariš Pilihi. Iz šolske prakse. Slučajnosti. Pevska vaja.

K obilni udeležbi vabi odbor

Savinjsko učit. društvo je zborovalo dne 18. svečna t. l. na Gomilskem. Zborovanja se je udeležilo vkljub skrajno neugodnemu vremenu 16 članov ter gost g. jurist Kodermann. Na vzporedi je bilo več važnih dopisov »Zaveze« in »Lehrerbunda«. Savinjsko učiteljsko društvo se strinja z obema temama, o katerih se bo razpravljalo na glavnem zborovanju v Postojni. Da bi se naši stanovski listi še bolj razširili v našem okraju, smo izvolili za poverjenico gđc. I. Kodermannovo, ki bo izkušala pridobiti še več naročnikov ter bo tudi četrtletno naročnino od naročnikov pobirala. Kar se tiče rezervnega fonda, smo sklenili, da se bo pobiral denar za fond o priliki vsakega zborovanja našega društva z željo, da se nam kakor hitro mogoče preskrbi pravni zastopnik. Čimveč bo kdo dal, tembolj bo razveselil gđc. Miklič, ki bo nabirala v ta namen denar.

Zvedeli smo tudi, da je sklenil »Lehrerbund« pri zadnjem glavnem zborovanju v Lipnici, da mora biti vsak, kdor je član »Lehrerbunda«, tudi naročnik njegovega glasila. Mi se temu nismo udali, ampak smo sklenili, da ostane naše društvo še nadalje član »Lehrerbunda«, nikakor se pa ne zavežemo, naročiti se na njegovo glasilo. Ako pa »Lehrerbund« ne bo s tem zadovoljen, naj pa stori, kar hoče. Ali bi ne bilo bolje, da bi s temvečjo pravico »Zaveza« delala na to, da bi moral biti vsak »Zaveznik« tudi naročnik njenega glasila?*)

K zborovanju »Zveze spodnještajerskih učit. društev«, ki se vrši o Veliki noči v Celju, sta bila izvoljena kot zastopnika gg. Farčnik in Zotter.

G. predsednik Farčnik je tudi omenil Jarčev spomenik. Rekel je, da se je do sedaj prav malo nabralo, in ako bo šlo tako naprej, ni nobenega upanja, da bi mu moglo postaviti društvo dostojen spomenik.

Dalje je omenil g. predsednik tudi čebelarsko društvo, ki se je rodilo v našem učiteljskem društvu. Prigovarjal je navzočim, naj bi po možnosti pristopili k društvu ter naznanil tudi, da je pristopilo k društvu večje število odličnih gospodov iz Šoštanja. Zborovanje čebelarskega društva se vrši spomladi.

Prihodnje zborovanje učit. društva se vrši 7. aprila.

Želeti bi bilo, da bi se sestavil pri našem društvu primeren pevski zbor; moči je dovolj, samo dobre volje je treba. Sploh si je pa nemogoče misliti učit. zborovanja brez lepega petja.

Goriško.

Zborovanje učiteljskega društva za goriški okraj se vrši dne 3. marca t. l. ob 1/2 10. uri dopoldne v dvorani »Slovenske čitalnice« v Gorici. Dnevni red: 1. Zapisnik zadnjega rednega letnega občnega zbora. 2. »Zavezino« zborovanje: a) volitev delegatov, b) volitev morebitnega poročevalca, c) rezervni fond. 3. Dopisi podružnic. 4. Poročilo zastopnikov o njih delovanju v c. kr. okrajnem šol. svetu. 5. Poročilo stalnega odbora o njegovem delovanju. 6. Razni nasveti in predlogi.

K polnoštevilni udeležbi nas vabi stanovska samozavest, zanimiv vzporod in odbor.

*) Resnično je tako!

Uredništvo.

Književnost in umetnost.

„Popotnik“ ima v 2. letošnji številki to-le vsebino: 1. Didaktični formalizem (Spis za nagrado). — 2. V. Bežek: Moj odgovor. (Dalje). — 3. Ivan Kelc: O napakah značaja, ki se največkrat nahajajo pri naših šolskih otrocih, in kako jih odstraniti? — 4. I. Segal: Pedagoški utrinki. (XCVI—XCV). — 5. Razgled. Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika.

Vestnik.

Rezervni fond. Vrla koleginja gospica Minka Mikličeva iz Gomilškega je nabrala o priliki zborovanja »Savinjskega učit. društva« v Gomilski dne 18. februarja t. l. 14 K 80 v. za »Zavezin« rezervni fond. — Jako nas je razveselil ta znesek, ki je dozdej še prvi in ki nam ga je poslala nežna roka stanovsko zavedne gospice tovarišice. To je dobro znamenje. Rodoljubni gospici kličemo: Živela!

Blagajništvo.

Bela žena. V Ptujju je umrl dne 30. januarja 1904 g. Franc Schrei, učitelj v pokoju v 74 l. svoje starosti. Služboval je 34 let, in sicer: pri Sv. Marku pod Ptujem, Sv. Martinu nad Vurbekom, v Vurbeku, Ptujju kot nadučitelj 10 let, pri Sv. Urbanu v Slov. gor., 12 let kot učitelj v ptujski okolici, kjer je stopil 1882. l. v pokoj zaradi popolne gluhosti. Mož je bil odločno naprednega mišljenja, neustrašen in brezobziren ter je moral mnogo pretrpeti zaradi klerikalne gonje v zasebnem in javnem življenju. N. v. m. p. l.

Umrl je v Stopičah pri Novem mestu dne 25. m. m. ondotni nadučitelj Ivan Rodič, star 60 let. Blag mu spomin!

† **Rihard Šeber**, lastnik tiskarne v Postojni, je dne 25. pret. mes. nenadoma umrl. Zadel ga je srčna kap. Pokojni Šeber je bil založnik našega »Ročnega zapisnika« in šolskih tiskovin ter bil v resnici odkrit prijatelj naprednega učiteljstva, katerega organizacijo je tudi gmotno podpiral, saj je daroval vsako leto lepo vsoto za naš »Učiteljski konvikt«. Skozinsko naprednega mišljenja, je bil iz duše vnet za razvoj našega šolstva, kateremu v korist so mnogokrat tekli stroji njegove tiskarnice. Simpatičnemu in spoštovanemu možu bodi tudi med naprednim učiteljstvom ohranjen trajen spomin!

Gospoda Franca Paplerja, nadučitelja v pokoju v Borovnici, je zadel kap. Iskrenemu svojemu prijatelju in neustrašenemu somišljeniku želimo od srca zopetnega ozdravljenja.

Učiteljske vesti na Štajerskem. Nadučitelji se postali: v Čadramu nadučitelj iz Kaple Anton Brumen, v Zdolah učitelj iz Rajhenburga Martin Majcen, v Olimju učitelj iz Kozjega Oskar Žolnir. Učitelj-voditelj v Špitaliču je postal Ivan Časl iz Žiž.

Učiteljske vesti na Koroškem. Učitelj L. Ilič v Št. Jurju pri Celovcu je imenovan za šolskega voditelja v Kamingu. Prestavljeni so učitelji: R. Kilcer iz Zrelca v Št. Jur ob Celovcu, A. Schiestl iz Gozdanj v Žrelec, K. Krobat iz Trbiža v Pontabelj. — Šolski vodja R. Mörtl v Črnceh bo začasno poučeval tudi na Ojstrici. Za pomožnega učitelja v Jaborji je imenovan tamošnji provizor Fr. Božič. — Razpisano je do dne 10. marca mesto učitelja na Gozdanjah.

Iz seje deželnega šolskega sveta dne 18. februarja. Za nadučitelja je imenovan Ivan Vuga v Nadjem selu. Za definitivne učitelje, oziroma učiteljice so imenovani: Miroslov Repovš v Trziču, Anton Sila v Ajdovici in Evgenija Lapajne v Senožečah. Definitivno so nastavljeni: Drag. Hlebec pri D. M. v Polju, Iv. Levstik v Toplicah-Zagorju, Leopold Marn v Škocijanu, Ivan Štrekelj na Vrhniki, Rafael Zupanc v Postojni, Marija Fajdiga v Doberničah in Julija Jaklič v Besnici. Premešeni so: Nadučitelj Fr. Delcotti iz Fara vasi v Podrago, učitelj Ant. Kerže iz Planine v Vipavo, Matija Primosch v Nem. Loko, Leopoldina Bukovitz iz Koprivnika v Staro Loko in Hedviga Schwicker iz Št. Lamberta v

Tržič. Za veroučitelja na ljudskih šolah v Ljubljani je imenovan katehet Anton Čatež iz Škofje Loke. Mahkotovo ustanovo je dobil vpokojeni nadučitelj Jos. Božja. Na šolo v Planini pride Julija Kalin iz Knežaka, v Knežak pa je nastavljena Angela Petrič.

Ali se sme šola rubiti? Nedavno tega se je zgodilo, da je finančna oblast hotela zarubiti neko šolo na Kranjskem. Zaraditega bodi zabeleženo, da je sedaj razsodilo najvišje sodišče na Dunaju, da se šola, oziroma njena oprava ne sme zarubiti. Neki upnik je namreč tožil šolsko občino, oziroma krajni šolski svet ter je v pokritje svoje terjatve zarubil šolsko opravo. V imenu dotične ljudske šole se je finančna prokuratura uprla rubežni. Prva in druga sodna instanca sta pritožbo zavrnila. Najvišji sodni dvor pa je pritožbi ugodil ter izrekel, da so ljudske šole samostojne juristične osebe, ki smejo imeti imetje ter tožiti in tožene biti. V § 62. drž. šolskega zakon pa je nadalje jasno povedano, da so ljudske šole, naj jih vzdržuje država, dežela ali občina, javni zavodi. Isto priznava tudi naredba justičnega ministrstva z dne 6. maja 1897, drž. zak. št. 153. Po § 15. izvršilnega reda pa so javni zavodi iz rubežni izključeni. Ljudska šola more kot juristična oseba po krajnem šolskem svetu pridobivati in posedovati premično in nepremično imetje, a je kot lastnica popolnoma samostojna napram krajnemu šol. svetu. Šola in krajni šolski svet nikakor nista identična, ker je krajni šolski svet le korporacija. Ravno tako tudi ni identično imetje šole in krajnega šolskega sveta. Kakorhitro se tedaj šoli izroči oprava (klopi in druge potrebščine), preneha biti last krajnega šolskega sveta, oziroma šolske občine ter se tudi ne more rubiti za terjatev od šolske občine.

Učiteljske plače na Tržaškem. C. kr. namestnik v Trstu je potrdil sklepe, ki jih je pred nedavnim sklenila mestna delegacija in ki se tičejo med drugim tudi raznih izboljšanj učiteljskega položaja. Tržaški »Piccolo« z dne 15. pret. m. obširno pojasnjuje ta izboljšanja, ki se tičejo vsega učiteljstva, spadajočega v področje mestnega magistrata tržaškega; torej tudi slovenskega v tržaški okolici. Tozadevna izboljšanja, ki jih brezdvomno vse učiteljstvo — brez izjeme narodnosti — z odkritim veseljem pozdravlja, so: 1. Po petintridesetih letih službe na javnih šolah ima vsaka učiteljska oseba pravico do cele pokojnine. 2. Stanarina se všteje — v zmislu potrjenih sklepov — tudi med pokojnino. Enake naredbe ni na Kranjskem. 3. Učiteljce, ki izstopijo iz službe v svrhu omožitve, dobe po razmerju službenih let primerno odpravnino. Te so učiteljce deležne že po petih službenih letih. 4. V slučaju bolezni ima učiteljstvo pravico v mestni bolnici do drugega razreda — kamor so se dosedaj sprejemali le takozvani paganti, t. j. bogateji krogi, ki lahko plačajo — akoravno plača isto le za tretji razred. — To bi bile v okrajšani obliki tedaj glavne poteze dotičnih potrjenih sklepov, ki se tičejo i učiteljstva. — Umevno je, da so vsa ta izboljšanja za učiteljstvo lepa pridobitev. Da si bo pa temu nasproti tudi učiteljstvo na vso moč prizadevalo vse svoje moči posvetiti v napredek in dobrobit šole ter da bo s podvojeno silo delovalo v prid omiki, se razume ob sebi. —

Velik humorist, in sicer duhovit humorist, kakor ni drugače mogoče, je postal »Slovenec«. Svojim backom poroča, da ne bodo odslej otroci več smeli izpuščati papir natih zmajev, da dobe strah pred — klerikalnim zmajem! Človeka, ki to bere, začne ščipati po drobu.

Važna iznajdba. Ravnatelj obrtne šole za stroje v Celovcu, vladni svetnik Gustav Schatzl pl. Mühlfort, je izumil popolnoma avtomatično delujočo puško. Prišel se je že pogajati z vojnim ministrstvom, ki brez dvoma akceptuje to morilno orožje, samo če je boljše od sedanje puške.

Prošnja.

»Pedagoško društvo« v Krškem si šteje v dolžnost, da preskrbi prerano umrlemu učitelju Leopoldu Potrebinu v Radečah primeren nagrobni spomenik. Ker pa naša blagajnica sama ne vzmore teh stroškov, vljudo prosimo vse prijatelje, znance in tovariše umrlega pomoči.

Vsi prispevki se bodo končno izkazali v »Učiteljskem Tovarišu«.

Odbor »Pedagoškega društva« v Krškem,

dne 21. svečna 1904,

Ljudevit Stiasny, t. č. predsednik.

Izvrsten okus dobi kava, ako ji primešate

Vydrove žitne kave.

Poskusite! Poštna pošiljka s 5 kg 4 K 50 h franko.

Vydrova tovarna žitne kave Praga VIII.

Priporočilo.

Alojzij Korsika

umetni in trgovski vrtnar v Ljubljani.

Priporočam slav. učiteljstvu svojo na Kranjskem edino strokovno urejeno

trgovino s semeni

n. pr. poljska, zelenjadna in cvetlična semena za katerih kakovost jamčim. Priporočam se tudi za naročila

suhih in svežih vencev in šopkov,

tudi s trakovi in napisi, nadalje prodajam mnogovrstne

cvetlice v loncih, lepotne grmiče,

vrtnice, preparirane palme,

Makartove bukete

in sploh vse v mojo stroko spadajoče predmete.

cenik za leto 1903 pošiljam na zahtevanje brezplačno.

Od naročil iz učiteljskih krogov dajem 5% za »Zavezin« rezervni fond.

Za obila naročila se priporočam

z odličnim spoštovanjem

Alojzij Korsika.

»Učiteljski Tovariš« izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo »Učiteljskega Tovarša« v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljke naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/16 strani 8 K, 1/32 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 8 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.